

Legyél, aki vagy, maradj, aki lettél

Karácsony van. Terítem az asztalt. Leves is lesz. Rakom a kanalakat. Ágota, Luca, Ágoston, Bori, Kinga, Johi. Ja és magamnak is. A hetedik az enyém, ami még a kezemben maradt. Egy pillanat, hetvenegy év...

Kis kocsi nyikorog végig a lebombázott Nagyatád utcáján. Kiss Laci húzza, mellette öccse. Nyár, 1949. Mindketten rissz-rossz ruhákban. Káposzta, krumpli, ütött-kopott bődönben valami zsír féle lötyög a négykerekű jószág szegényes gyomrában a ferences kolostor felé. Koldulni vannak: az elemit elvégzett Esztergomba készülő nagyfiú és a kiskocsira időnként felpattanó mezítlásos kisöccse. Viszik, amit kapnak, aztán abból főz a konyhas testvér valamit. Jár egy tányérral a koldulóknak is. Laci és Imre a gépészkovács, vagy ahogy a helyiek mondták, Vendi bá, a szegények kovácsának fiai. Négyen testvérek, Imrike, a kicsi, öt éves múlt. Háborúban, a front elöl az erdőbe menekülve szülte meg édesanyja. Ahogy hazaértek az erdőből a ruszlik és a németek által feldúlt otthonukba, mindössze egy alumínium kanalat találtak.

A mi ötünk története – Laci pap (1953), Imre édesapánk (1962), jómagam (1987), Imre és Norbert (1993), akik Frankások lettünk, - innen indul. A „Kissek” és a kanál. Talán mégis, picit korábról, amikor anyai nagyszüleinket a nagyatádi ferences templomban atya örök hűségére eskette. Nagypapánk a bombázás idején aztán két kezével kaparta ki a bombatölcsérből fiatal feleségét. Két gojzer varrott cipője kandikált az égnek. Lábszárközépig a földben volt, mint akit a háború élve akart eltemetni. Készítették a ravatalt, ő meg élni akart. Egy évre rá megszületett édesanyánk, akit azonnal kitettek egy dunyhára az anyaöl helyett, mert a szülőért küzdött az orvos. Végül mindketten túléltek. Aztán mindannyian túléltek a nagyszüleimet eskető ferencesek, vértanút is adó közösségének szétzavarását a kolostorból, majd a család kitelepítést is. Fizikailag. Lélekben soha. Dédink volt az utolsó, aki „önként” beadta a család földjeit a TSZ-be, majd anyánk az első, aki kikérte a juszt a kárpótláskor.

Apámat nagyanyám ennyivel bocsájtotta el Esztergomba a mező utcai házuk kiskapujából: „Szófogadó, jó kisgyerek légy!” Abban, az ülepén kicsit pókhálós öltönyben vonult be a Frankába 1958-ban, mint a bátyja 1949-ben. Leérettségizett ő is. Talán annak köszönhetette, hogy jó gyerek maradt. „Én mindent a ferenceseknek köszönhetek”, mondja mindig apám. „Én is!” – válaszolom. Apám harminckilenc éves volt, amikor átléptük a nagy iskolakaput, arca elváltozott. Az egész lénye mosolyogni kezdett: hazatért. Onnantól számomra is minden megváltozott. A nyegle, kommunista világból bekerültem a fegyelmezett, földi mennyországba. Nyolcvan vaságy, nyolcvan szekrény, nyolcvan fiú egy hálóterem. Ott állok az egyik végében. Nézem a Mamát, a Papát, ahogy mennek el, ahogy itt hagynak. Búcsúzásként a Mama megpaskolta a kezem, ahogy az utolsó este is, amikor hosszú, szótlán üldögélés után elköszöntem halálos ágyán tőle. Papa akkor, 1983-ban, elmenőben megismételte, amit harmincöt éve a kiskapuban hallott. Nekem azonban a ferenceseknél nem sikerült megtartani a szófogadást, ahogy Norbi öcsémnek sem. Imi szófogadó volt. Én igazi, rossz, idegesítő kamasz voltam, időnként szégyelltem is magam - legalábbis János atya előtt úgy tettem. Megbánást kellett mutatni mert megtudtam, hogy Szakos Gyula püspök úr adakozó jósa nyomán tudták szüleim kifizetni a tandíjat. Püspök atya sokszor járt nálunk a családnál, szerette a híveit. Mindenhol elment WC-re, mert ahogy mondta, ott minden kiderül egy családról. Igaza volt. Tudta ezt Pál atya is, mert azt a poroszos iskolát vitték a nyolcvanas években, amit rájuk hagytak az 1931-es alapító elődök. Szekrényrend, tisztaság, közmunka, mosogatás, stúdium, tanulás, sport, kirándulás, gyónás, mise, ima. Szerény ételek, rengeteg kenyér. Szénhidrátfüggés. Ebéd. Bableves, mákostoszta. Vacsora tizenkét főre: két mélytányér zsír, huszonnégy tojás, állítólag brómos tea, hogy nyugodt esténk legyen. Nem volt. János atya, az osztályfőnök huszonhat évesen velünk kezdte, s egyetlen osztálya lettünk, akit végig vitt. Huszonhat évesen negyvenegy fiú felelősségét vállalavenni, minden nap, minden órájában velük lenni. Csak sejtjük, mit jelentett ez. Barsi Balázs atya szombat esti elmélkedései mellett

hittanórán is irányba állított bennünket, például elsőben: „Ha jót akartok magatoknak, feleségetekkel olyan messze költözzetek a szülőktől, hogy cipőt kelljen venniük, ha látni akarnak benneteket.” Igaza volt. Géza atya, aki az ÁVO börtönéből tért vissza a katedrára, az állapotbeli kötelesség ügyét és annak következményeit adta örökül: „Ma nem csinálsz leckét, holnap az oltár mögé vizelsz, holnap után megöled az anyádat! Megértetted?” Meg. Mert tényleg ennyi, ahogy Asbóth János az „Álmok álmodója” regénye végén írja: „Az élet kötelesség.” Állapotbeli. Keresztény állapotbeli. Nem lehet lazítani. Jeromos atya, - aki szolgált Nagyatádon is – az angyalemler, a portán Joachim testvér a másik. Lőrinc atya délvidékről a történelem és önmaga foglyaként dülöngélt napról napra, sosem tudtuk meg miért, de úgy volt jó, ahogy köztünk volt. Nagy tudású Vilmos atya, aki kimutatta nekünk valamiféle ingán a csernobili atomkatasztrófát, aki színiigazgató is volt Petyusszal, emellett rábizott édesapja főgondnoka. István atya a csepeli munkából lett pap, akitől először hallottuk a „tepestistricti” kategorizálást a fővárosi elkényeztetettekre, és először azt, hogy 1956-ban forradalom volt. Ignác atya, aki apám prefektusa is volt, szemünk előtt csoszogott minden nap a menyország kapuja felé, aztán ott dobta le annak a sok ezer kamasz gyónásnak a puttyját, amit magára vett. Ágoston atya, minden „szentferenckor” hónapig csúszott csuha ujjával, teljes transzban vezényelte: „Ha dől Isten háza, tartsd erős vállal!” Jelentem, igyekszünk tartani, de elképesztően nehéz! Márk atya, aki kitöltötte habitusában a rendelkezésre álló teret, testben és lélekben egyaránt. Aztán Szifon, az énektanár, a piaroktól, aki a deviáns viselkedést összefoglalta „A magyar bunkónak nincs párja!” mondatban. Viktor atya, akinek minden héten volt bennfentes információja, hogy most már biztosan megdőlt a kommunizmus. Meg is dőlt. Hat év múlva. És Asztrik Atya, aki hegedűvékony hangján mesélt a festészetről és Teofil, aki nagyböngőnyi hangjával tudott a népdalokkal néplelket festeni. A kétkezi munkások, a csendes tanúságtevők: Szaniszló, a könyvkötő, Boldizsár a lakatos, Lambert, a kertész, Krizológ, az asztalos, Joachim, a portás, Magnus, a cipész, Szaléz a mindenestestvér. Férfiak. Egytől egyig. Férfiminták kamaszoknak. Mindenkitől kaptam valamit. Pontosabban ugyanazt: nem akartak többnek látszani, mint amik, bennünket meg „csak” emberebb emberré, magyarabb magyarrá akartak tenni. Semmi túlzás, semmi pompa. Na és a nők. Mert kaptunk példát: milyen a jó nő. Nem a Playboyból, nem a fészről, nem az instáról. Pál atya egy életre rendbe tette az abortusz kérdéskörét, amikor azokról a Gyöngyös környéki, szovjet katonák által megerősszakolt asszonyokról beszélt, akik kihordák gyermeküket és fel is nevelték. A jó nők. Aztán a szétzavart, nálunk a konyhába, mosodába, betegszobába menekült, rejtőzködő Ferences Betegápoló vagy Szatmári Irgalmas Nővérek: Viki, Hédi, Ilona, Janka, Jácinta, Rózi. A Jó Nők. Visszatekintve, előttem vannak azok az imádságos, tiszta arcok, az állapotbeli kötelesség keresztény, mindennapi hősei. Sajnos sosem csókoltunk nekik kezét... Pedig ők mosták az iskolaválogatott mezét is, amiben péppé vertük a Bottyánt, a komcsi szakközépet, akik elvették a bencések gimijét. Örök rivalizálás volt ez, dacolás a történelemmel. És én ennek a Franka válogatottnak lehettem a kapitánya, ahol apám is játszott. Ki is lett fűjva Neolux-szal az iskolai kerítésre, hogy Franka-Bottyán 3:0. Erre a meccsre rohant be Kékesi Tibi bá egy fröccsözésből kicsit megkésve, de ráhangolódva az eseményre és ordította messziről sárga mezés „Tomori” csapatunknak, hogy „Aranylábú tigriseim!”

Azonban mulandó a dicsőség. Az irigyelt kapitányt nem vették fel egyetemre, jobb híján maradt dolgozni ott, ahol annak előtte tanult. Bözsi nénivel takarította a tantermeget, folyosót, a budit. Pontosabban úgy csinált, míg a hitvány munkát Pál atya észre nem vette. Feltúrta habitusa ujját, belecsapta a rongyot a hipós vízbe és megmutatta, hogy kell klozetot takarítani, „mert az egy családról mindent elárul.” Helyemre kerültem. Megtanultam. Köszönöm.

Igazából nem tudom miért kértek fel engem ebbe az „Akikre büszkék vagyunk” rovatba szerzőnek. Mert én vagyok büszke arra, hogy ide járhattam, hogy befogadtatok engem és mind az ötünket ide az élet iskolájába, ahol megtanulhattuk: LEGYEL, AKI VAGY, S MARADJ

AKI LETTÉL! Én. A „kissanti”. Én, ennyi. Nem vagyok topmenedzser, nem lettem államtitkár, nincs rendes végzettségem, felhízlalt bankszámlám, nem találtam fel semmit, nincs amerikai katedrám, még felsőfokú nyelvvizsgám sincs. Politikusnak álltam, miután voltam ferences teológus is. Három „haszontalan” diplomát szereztem: magyar, kommunikáció szakos bölcész és teológus. Szeretem a közéletet, szeretem a hitemet, hazámat, a magyarokat. Ahol épp kapok egy órallást, ott dolgozom legjobb tudásom szerint... Ágotával, felségemmel meg felnevelgettünk öt gyermeket, öt Istencsodáját.

2002 december. A nagy kapuban az „Ároni áldás” hangjaira búcsúzik egy harminckilenc éves ember. Én hívtam meg. Búcsúzáskor kérdezi János atyát: „Egy bukott miniszterelnököt miért hívtak ide, ez nem szokás.” „Mert hiszünk a szeretet erejében!” jött a válasz. Elköszöntünk. „Mennyi pénzt adtunk mi ezeknek, hogy ennyire szeretnek bennünket?” – kérdezte ez az ember az autóban későbbi miniszterét. „Semennyit.” – jött a válasz. „Akkor értem.” Az autó elindult. Jó irányba. Azért járt nálunk, mert öregdiák szervezet alelnökeként Temesvári Pelbárt-díjra javasoltam, s tiszteletbeli öregdiákká fogadtuk. A díjátadáskor annyit mondtam: „Egyet jegyezz meg kérlek! Ha bárhogy is fordul a világ kereke, mostantól te ide mindig bekopoghatsz, s ha mást nem, egy tányér meleg levest fogsz kapni.”

„L” címmel adtam ki ötven írásomat ötvenedik születésnapomra. A korábbi bukott miniszterelnök írta az előszót. Ebben így fogalmaz rólam: „hivatása: keresztény értelmiségi”, volt mesterem pedig írásaimról mondja, hogy Veritatis Splendor, az igazság (fel)ragyogása. Mottó a könyvbe pedig Pilinszky Jánostól került: „Amiként kezdtem, végig az maradtam.” Azt hiszem, mi „Kissek”, mind az öten így vagyunk, ennyire tellett. Talán elég. Mert egy ferences diák először próbáljon meg „csak” felsőfokú keresztény, magyar ember lenni, amolyan „jógyerek”. Nem könnyű, de a többit a Gondviselő megadja.

Mint épp most, a karácsonyi levest. Leteszem a hetedik kanalat: „ Mennyei Atyánk, kérünk áldd meg ételünket és italunkat, hogy javunkra váljanak...” Jó étvágyat! Pax et bonum!

Kiss Antal (1987/B)